

Viite

Asia

Kiinan mahdolliset lisärajoitukset harvinaisten maametallien viennille

Asiasanat KIINA, TIEDE JA TEKNOLOGIA, KAUPAN ESTEET**Hoitaa** ASA-10**Hoitaa UE** PEK

Koordinoi

Tiedoksi

ASA-01; ASA-02; ASA-04; ITÄ-10; KPO-10; KPO-20; STU-00
EUE; GEN; HNG; KAN; SNG
SP/BOFIT; TEM

Laatija jakanut

Kiinan suunnittelemissa uusilla tiukennuksilla harvinaisten maametallien vientipolitiikkaan saattaa olla kauaskantoisia seurauksia ulkomaisille korkean teknologian yrityksille. Laajamittaiset uudet vientirajoitukset voisivat edelleen vauhdittaa komponenttivalmistuksen siirtymistä Kiinaan.

Harvinaiset maametallit ovat tärkeitä erityisesti kestopagneettien, lasereiden ja optisten elektroniikkakomponenttien valmistuksessa. Nämä ovat puolestaan keskeisiä osia mm. sähkömoottorien ja useiden korkean teknologian tuotteiden valmistuksessa.

Kiina hallitsee jo nykyisellään harvinaisten maametallien markkinoita, ja uusilla rajoituksilla pyrittäisiin ennen muuta varmistamaan resurssien riittävyys maan oman teollisuuden tarpeisiin. Toissijaisena tavoitteena voidaan nähdä Kiinan pyrkimys kehittää kotimaista korkean teknologian teollisuuttaan.

Kiinan suunnitelmista kuultiin ensimmäisen kerran syksyn keskivaiheilla, mutta niistä ei toistaiseksi ole vahvistettuja tietoja.

Kiinan tiede- ja teknologiaministeriö on valmistelemaan suunnitelmaa, jonka myötä maa ryhtyisi ilmeisesti entisestään rajoittamaan kotimaassa louhittujen harvinaisten maametallien vientiä. Näitä metalleja tarvitsevan korkean teknologian teollisuuden – myös suomalaisen – näkökulmasta uudet rajoitukset saattaisivat vaikeuttaa raaka-aineiden saatavuutta ja nostaa hintoja. Suunnitelma on ollut satunnaisesti esillä pitkin syksyä, mutta varmaa saatika virallista tietoa sen etenemisestä ei ole saatu.

Kiina hallitsee harvinaisten maametallien tuotantoa: nykyisellään noin 95 prosenttia maailmassa louhituista harvinaisista maametalleista tulee Sisä-Mongolian maakunnasta ja Etelä-Kiinasta. Näitä metalleja esiintyy muuallakin maailmassa (kuten Yhdysvalloissa, Kanadassa, Brasiliassa, Intiassa ja Australiassa), mutta Kiina on aggressiivisella hinnoittelupolitiikallaan 1990-luvulta lähtien syrjäyttänyt kilpailijamaat markkinoilta. Vaikka monissa maissa ollaankin kehittelemässä omaa tuotantoa, tulee tuotannon käynnistäminen viemään muutamia vuosia.

Kiinalla on jo nykyisellään käytössä kiintiöt harvinaisten maametallien viennille. Useimpien harvinaisten maametallien kohdalla rajoitukset eivät kuitenkaan ole käytännössä aiheuttaneet juuri ongelmia, sillä ulkomainen kysyntä on pääosin jäänyt kiintiömäärien alle. Nyt valmistella olevan suunnitelman mukaan vuosittaista kiintiötä oltaisiin ilmeisesti leikkaamassa tämänhetkisestä reilusta 50 000 tonnista

30 000 tonniin. Kun ulkomainen kysyntä on viime vuosina liikkunut noin 50 000 tonnin paikkeilla, olisi suunniteltu kiristys dramaattinen – varsinkin kun otetaan huomioon, että harvinaisten maametallien kysyntä tulee lähitulevaisuudessa kasvamaan.

Kiintiöiden supistamisen lisäksi liikkuu tietoja, että eräiden harvinaisten maametallien (dysprosium, erbiium, thulium, lutetium ja yttrium on mainittu) vienti kiellettäisiin kokonaan. Näillä on käyttöä varsinkin optoelektronikassa (joillain myös suprajohdeissa). Tiede- ja teknologiaministeriö on kuitenkin lehdistölle antamissaan lausunnoissa kiistänyt nämä väitteet.

Käyttöä erityisesti sähkömoottoreissa, elektroniikassa ja optiikan sovelluksissa

Harvinaisten maametallien tärkeimpiä käyttöalueita ovat teollisuuden näkökulmasta erilaiset lejeerit magneetit, laserit, valokuidut, optoelektroniset komponentit, magneto-optiset sovellukset, puolijohdekomponentit, loisteaineet, lasien väri- ja käsittelyaineet sekä erilaiset valaisimet. Lisäksi niitä käytetään säteilylähteinä, polttokennoissa, ydinreaktoreissa säätösauvoissa ja magnetostriktiivisyyteen perustuvissa sovelluksissa sekä useissa epätavallisemmissa käyttötarkoituksissa.

Harvinaisten maametallien saatavuus vaikuttaa siis laajasti mm. sähkömoottorien ja -generaattorien ja siten mm. sähköautojen ja tuulivoimaloiden, optoelektronikan ja optisen viestinnän, lääketieteellisen tekniikan (erit. lasersovellukset) sovellusten, erikoislejeerinkien ja suurtehovalaisimien ja mahdollisesti jopa ydinvoimatekniikan tuotantoon ja kehitykseen. Kun huomioidaan nopean, optiikkaan perustuvan tiedonsiirron ja elektroniikan sekä kestopagneettien keskeinen rooli lähes kaikessa modernia yhteiskuntaa karakterisoivassa toiminnassa, on niiden saatavuuden merkitys suuri.

Suomalainen teollisuus ei todennäköisesti hyödynnä harvinaisia maametalleja suoraan kovin laajasti, mutta käyttää komponentteja, joiden valmistuksessa näitä materiaaleja tarvitaan. Suomalaisenkin osaamisen kannalta merkittävää on se, että harvinaisilla maametalleilla on erityisesti magneettisten ominaisuuksiensa takia erittäin keskeinen rooli energiantuotannossa ja energiatahokkaiden laitteiden suunnittelussa. Näillä aloilla tullaan näkemään vahvaa kasvua varsinkin Kiinassa.

Lisärajoitukset voisivat vauhdittaa tuotannon siirtymistä Kiinaan

Kiinan tärkeimpänä motiivina vientirajoitusten tiukentamiselle lienee sen varmistaminen, että harvinaisia maametalleja riittää oman teollisuuden alati kasvaviin tarpeisiin. Suunnitelmat voi siten nähdä osana Kiinan pitkän tähtäyksen strategiaa reivata talouttaan yhä korkeamman osaamisen ja high-tech-tuotteiden tuotannon ja kehityksen kasvavan merkityksen suuntaan. Tämä on Kiinalle tärkeä tavoite ja

Kiinan mittavat vientirajoitukset voisivat kuitenkin vaikuttaa suomalaisten yritysten toimintaan ja suunnitelmiin myös edellä kuvattua suoraviivaisemmin. Jos Kiina ryhtyy merkittävässä määrin edelleen rajoittamaan harvinaisten maametallien vientiä, tullaan siihen reaktiona todennäköisesti näkemään komponenttivalmistajien ja sitä kautta monien yritysten alihankintaketjujen siirtymistä Kiinaan.

Merkittävät uudet rajoitukset olisivat omiaan myös nopeuttamaan harvinaisten maametallien tuotannon käynnistelyä laajemmin Kiinan ulkopuolella. Kiina näyttäisi tosin tällaiseen kehitykseen jo varautuneen: maa pyrkii varmistelemaan määräävää markkina-asemaansa myös yritysostoin ulkomailla. Kiina on koettanut päästä osalliseksi ulkomaisista alan hankkeista ainakin Yhdysvalloissa ja Australiassa. Vastikään Australian hallitus torppasi kiinalaisen valtionyhtiön aikeet hankkia määräävä asema australialaisessa yrityksessä, joka on kaavailemassa louhinnan käynnistämistä Australiassa. Ulkomaisten ei-kiinalaisomisteisten kaivos Hankkeiden käynnistäminen näyttäisi haastavalta tilanteesta, jossa Kiina pystynee halutessaan syrjäyttämään hinnoittelulla kilpailijat markkinoilta. Lisäksi kaivos toiminnan käynnistelyyn ulkomailla liittyy riski hintojen laskusta, jos Kiina myöhemmin päättäisikin luopua vientirajoituksista.

Kiinan kauppakumppanit ovat toistaiseksi pääosin odottavalla kannalla, eikä uusia vientirajoitussuunnitelmia vastaan ole kovin äänekkäästi protestoitu – osin varmasti saatavilla olevien tietojen niukkuuden ja epävarmuuden vuoksi. Jos Kiina etenee kaavailuissaan, tultaneen kuitenkin näkemään voimakkaitakin reaktioita. Raaka-aineiden viennin rajoittaminen on jo tapetilla Maailman kauppajärjestön

WTO:n riitojenratkaisussa EU:n, Yhdysvaltojen ja Meksikon nimenomaan Kiinaa vastaan nostaman kanteen vuoksi.

Kiinan hallitsevaan rooliin harvinaisten maametallien markkinoilla on maailmalla heräilty, kun tietoja uusista rajoitussuunnitelmista on tullut ilmi. Länsimaisen lehdistön maalailemat synkät skenaariot siitä, miten Kiina pystyy harvinaisten maametallien kauppaa kontrolloimalla suvereenisti ohjailemaan korkean teknologian teollisuutta globaalisti, ovat kuitenkin liioiteltuja - tai vähintäänkin ennenaikaisia. Kiinan toimien seurauksilla voidaan toistaiseksi vain spekuloida, kuin tarkat suunnitelmat ovat vielä hämärän peitossa.

LIITTEET

-